

ГРОШІ, ФІНАНСИ І КРЕДИТ

Врублевський О.Б.

студент,

Львівський національний університет імені Івана Франка

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ІНСТИТУЦІЙНА АРХІТЕКТОНІКА СТРАХОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

Сучасний етап розвитку національної економіки характеризується функціонуванням відповідної інституційної структури, елементи якої є основною та рушійною силою економічного розвитку. Безперервність суспільного відтворення забезпечує такий економічний інститут, як страхування.

Інститут страхування є невід'ємною частиною будь-якої розвиненої ринкової економіки. Розвиток інституту страхування країни є чинником підвищення конкурентоспроможності економіки, індикатором якості та рівня життя населення, розвитку інвестиційного потенціалу загалом тощо.

Відповідно до загального економічного розвитку в останні роки розвивався і вітчизняний страховий ринок. Розвиток ринку страхування обумовлено зростанням обсягів кредитування, запровадженням обов'язкових видів страхування. Однак рівень проникнення страхових послуг в Україні залишається незначним у порівнянні з аналогічним показником у розвинених країнах. Крім того, розвиток українського страхового ринку було призупинено фінансово-економічною кризою, що настала.

Формування впливового страхового ринку потребує, перш за все, створення оптимальної організаційно-інституційної архітектури страхового ринку, підвищення довіри споживачів до страхових послуг, заохочення інвесторів та іноземних страхувальників, розвитку системи платоспроможності страхування.

Організаційно-інституціональна архітектура страхового ринку формується відповідно до діючої організаційно-структурної та

соціально-економічної взаємодії формальних та неформальних інститутів, державних та не державних інфраструктур спрямованих на формування необхідного рівня надання та споживання страхових послуг [7].

Організаційно-інституціональна архітектура страхового ринку зумовлена такими причинами (рис. 1):

Причини формування організаційно-інституціональної архітектури страхового ринку

- 1) взаємодія між суб'єктами страхового ринку безпосередньо потребує чіткості представлення «правил гри» у напрямку визначення прав й неухильного дотримання визначених обов'язків учасниками відповідного страхового процесу;
- 2) реалізація комплексних соціально-економічних й суспільно-політичних інтересів страховиків та страхувальників на основі чинних договорів страхування;
- 3) сприяння забезпечення координації відповідних дій державних й недержавних інституцій, різного роду групових й індивідуальних інтересів, що орієнтовані на активізацію страхового захисту різних суб'єктів господарювання;
- 4) активізація адаптаційних перспективних можливостей (залучення потужностей для вироблення інноваційних страхових продуктів, поступового розширення системи покриття відповідних ризиків у виробництві тощо) вітчизняного ринку страхування до поступового його інтеграції у європейський страховий простір.

Рис. 1. Причини формування організаційно-інституціональної архітектури страхового ринку

Джерело: [7]

Інституціональні зрушення відбуваються на основі організаційних трансформацій спрямованих на забезпечення результативних напрямів та механізмів встановлення ефективної соціально-економічної взаємодії між усіма учасниками національного страхового ринку.

У той же час формальні інститути характеризуються чіткою та врегульованою формою взаємодії із публічними організаціями адже вони є обов'язковими для усіх страхових компаній. Вони встановлюють чіткі механізми прав та обов'язків що дотримання формальних норм на страховому ринку.

Діяльність формальних інститутів страхового ринку є більш автоматизованою, що дає змогу знизити рівень невизначеності інституціональної архітектури ринку страхових послуг та проводити більш складні процедури [4].

Відповідальним суб'єктом за формування та діяльність формальних інституцій страхового ринку є держава. Основними компонентами є законодавчі норми та механізми функціонування, а також ефективний взаємозв'язок між ними.

Формальні інституції поділяють на базові та специфічні формальні інституції.

За сучасних умов національної економіки важливими формальними інституціями страхового ринку є:

- інститут власності (проявляється у захисті приватної власності економічних суб'єктів та існуванні приватних страхових компаній);
- інститут верховенства права (дотримання діючих норм законодавства всіма учасниками страхового ринку), який разом з інститутом власності забезпечує свободу ведення страхового бізнесу;
- інститут грошового обігу (однією з основних ознак страхування є те, що при страхуванні виникають грошові розподільчі та перерозподільчі відносини, що обумовлені наявністю грошового та страхового ризику);
- інститут ціноутворення (визначає та впливає на формування тарифної політики страховиків);
- інститут політичної, правоохоронної та судової системи (як фактор захисту та дотримання прав і виконання обов'язків суб'єктів страхових відносин).

До специфічних формальних інституцій відносять:

- страхові відносини між страховиком та страхувальником (оформлення та пролонгація страхових договорів, механізми здійснення страхового відшкодування, права і обов'язки сторін договору);
- правила (умови) й договори страхування;
- інститут регламентованої кооперації та партнерства;
- інститут страхового омбудсмена, громадське регулювання страхового ринку, товариства захисту прав страхувальників.

Щодо неформальних інституцій слід виокремити такі як: інформаційні, еволюційні, етичні та трансакційні.

Перш за все, неформальні інституції страхового ринку являють собою характерні джерела даних щодо менталітету, вподобань та звичаїв людей. У такому випадку на етапі страхування дуже важливо враховувати асиметричність інформації та значний рівень недовіри між страховиком та страхувальником. Саме тому відзначається необхідність у пошуку достовірних даних щодо страховиків та їх послуг.

Крім того, неформальні інституції являються комплексом морально-етичних норм, які є притаманними для суспільства, що проживає на певних територіях. У такому випадку, на етапі страхування слід звернути увагу на ментальні особливості об'єктів страхування, їх вподобання та звичаї.

По-третє, неформальні інститути змінюються і розвиваються разом із різноманітними трансформаціями в житті людей, передаючи наступним поколінням сформований досвід, закріплюючи ті неформальні правила, які є найбільш ефективними, й інколи перетворюються в формальні інститути.

На сьогодні постає нагальна необхідність в активізації завдань відповідальності органів влади на всіх рівнях управління за дотримання положень такого Закону й інших законодавчих актів з метою забезпечення динамічного процесу щорічного виділення певних державних субсидій на поступову компенсацію страхових платежів.

Визначальними характеристиками організаційно-інституційної архітектури забезпечення розвитку страхового ринку слід вважати [6]:

а) насамперед для страхових компаній – спроможність поступово генерувати процес поступового надання більш широкого спектра належних послуг, тим самим нарощуючи поступову капіталізацію у процесі реалізації страхової діяльності;

б) потенційним страхувальникам – перспективна можливість формувати відповідний платоспроможний попит з метою отримання належного асортименту страхових послуг, відповідно до наявних потреб у дієвому страховому захисті;

в) щодо страхових посередників – безпосередньо професійно відстоювати різні соціально-економічні інтереси відповідних страховиків й страхувальників на етапі підготовки, безпосередньо укладання, дії й дотримання умов визначеного договору щодо страхування, сприяючи цим самим зростанню рівня ділової активності всіх учасників страхового процесу.

Інтеграція можливостей для учасників страхового ринку має безпосередньо забезпечити досягнення запланованого синергетичного ефекту від поступового розподілу ризиків та відповідальності у просторі й часі.

Тому важливим завданням для економіки України є створення власної страхової екосистеми, яка враховувала б теперішні і майбутні потреби представників всіх груп екосистеми, як споживачів послуг, так і засновників створення таких послуг.

Отже, організаційно-інституціональна архітектура страхового ринку свідчить про перспективність її реформування у напрямі становлення ефективних організаційно-структурних, нормативно-правових, соціально-економічних й культурно-моральних аспектів між взаємовідносинами учасників страхового процесу. Представлені заходи орієнтовані на підвищення інституціональної спроможності суб'єктів страхового ринку з метою забезпечення відтворення комплементарної відповідальності за відповідні ризики.

Список використаних джерел:

1. Временко Л.В., Деркач К.І. Сучасні тенденції розвитку конкуренції та монополізації на вітчизняному страховому ринку. *Бізнес Інформ*. 2019. № 3. С. 358–364.

2. Зайченко К.С., Дзюбенко В.М. Страховий ринок України: сучасний стан та перспективи розвитку. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Випуск 5(16). С. 270–275.

3. Житар М.О., Ясентюк А.С. Тенденції розвитку страхового ринку України / Фінанси, банківська система та страхування в Україні: стан, проблеми та перспективи розвитку в кризовій економіці : IV Міжнар. наук.-практ. конф., 02–03 березня 2021 р. / Мін-во освіти і науки України, Дніпровський держ. аграрно-економічний ун-т, Навч.-наук. ін-т економіки. Дніпро : ДДАЕУ, 2021. С. 189–192.

4. Журавка О.С., Пахненко О.М., Сухомлин А.А. Дослідження концентрації та конкуренції на страховому ринку України. *Вісник Сумського державного університету. Серія «Економіка»*. 2019. № 1. С. 26–35.

5. Інформація про стан і розвиток страхового ринку України. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг. URL: <https://www.nfp.gov.ua/ua/Informatsiia-pro-stan-i-rozvytokstrakhovoho-rynku-Ukrainy.html>

6. Клименко О.В. Методологія оцінювання стану і концентрації ринку страхування при його державному регулюванні. *Вісник НАДУ. Серія «Державне управління»*. 2020. № 3. С. 36–42.

7. Нечипоренко А.В. Державне регулювання страхової діяльності в Україні: теоретичний аспект. *Ефективна економіка*. 2021. № 7.